

Elements de racionalitat entorn del Referèndum de l'1 d'octubre

Oriol Martínez Alós-Moner. Economista

(Aquest article s'ha escrit prèviament a la data del referèndum unilateral de l'1 d'octubre. Això no obstant, considerem interessant compartir elements que en justifiquin la celebració.)

En primer lloc, convé recordar que el Procés català cap a la independència ha recorregut un llarg camí des de 2010, quan el Tribunal Constitucional espanyol va retallar considerablement l'Estatut de 2006, que prèviament havia estat aprovat pels parlaments espanyol i català, i en un referèndum ad-hoc, sempre de forma majoritària. Segons el reconegut jurista espanyol Javier Pérez Royo, aquella retallada equivalia a un cop d'estat sobre el pacte constitucional entre el Govern central i una de les nacions històriques de l'Estat, Catalunya –el País Basc n'ha quedat aïllat per l'acord excepcional del *Concierto Vasco*.

Sobretot a partir d'aquell moment, la desafecció per part d'una gran part de la societat catalana no ha fet sinó créixer. Avui, després de set anys de tensions i dura dialèctica política, una majoria consolidada de catalans aposta clarament per la independència. Així, la majoria d'enquestes publicades apunten al lideratge de l'opció independentista –això inclou enquestes recents com les del diari digital El Español, on l'avantatge era del 50% versus el 46%.

Addicionalment, convé ressaltar la singularitat del Procés català, únic en el si del món desenvolupat (els països de l'OECD), per la seva característica unilateral, a més de democràtica i transparent. Això contrasta amb els referèndums efectuats prèviament a Escòcia i al Quebec, els quals es varen beneficiar de la naturalesa marcadament democràtica dels respectius governs. D'aquesta manera, un factor addicional per a la independència és l'arrelament autoritari de Madrid sobre la diversitat del país; especialment, però no només, sota els governs del PP.

De fet, mirant més enllà de la seva façana, les institucions espanyoles han mostrat en múltiples ocasions pràctiques no democràtiques, molt apartades del funcionament normal de la major part d'estats de l'Europa occidental. Sense anar més lluny, Itàlia, amb el procés judicial contra la corrupció generalitzada d'inicis dels anys 1990 anomenat *Mani pulite*, va experimentar una catarsi política que seria impensable a Espanya. Així doncs, la corrupció institucionalitzada dels dos principals partits espanyols, PP i PSOE, ve de lluny i, per exemple, el primer d'aquests té el dubtós rècord europeu per tenir més de 700 alts càrrecs sota procés judicial.

En qualsevol cas, el fet que l'agenda independentista sigui majoritària a Catalunya, només pot ser explicat per una confluència de factors, d'entre els quals el dèficit democràtic n'és un més. Aquesta majoria tan sòlida (que s'ha mostrat en el difícil referèndum) només pot ser explicada, també, perquè hi ha un clar racional econòmic a sota, i sense el qual aquest procés a càmera lenta hauria perdut *momentum* ja fa temps.

Una transformació significativa ha estat la pèrdua de pes del comerç amb Espanya, que ha caigut (en termes relatius) del 63% del total fa 20 anys a l'actual 37%, la qual cosa reflecteix una pèrdua de dependència sobre el mercat espanyol, en benefici de l'internacional. D'entre els diversos factors que ho explicarien, hi ha el magnetisme de Catalunya, amb Barcelona al capdavant, per atraure multinacionals estrangeres (que tenen una més alta propensió a exportar), però també hi tenim l'habilitat de les empreses catalanes per competir internacionalment, i especialment beneficiant-se del mercat comú europeu.

El camí divergent de les dues economies es pot observar en molts àmbits: agafem el contrast entre el rol preponderant de les empreses industrials en l'economia catalana, enfront de l'anomenat capitalisme d'amics que caracteritza l'economia espanyola i que queda retratat en el famós llistat d'empreses de l'IBEX 35. La majoria d'aquestes formen part de sectors regulats, com defensa, finances, infraestructures o energia, i que determinen en gran mesura el comportament de les institucions públiques del país, del legislatiu i la diplomàcia comercial al disseny centrípet de l'Estat. En aquest darrer, Madrid succiona importants recursos de la resta del país, i això té com a resultat, entre d'altres, la manca d'inversions per completar el corredor ferroviari Mediterrani.

Amb aquesta exposició d'aspectes fonamentals sobre la complicada relació d'Espanya i Catalunya, i tenint en compte la impossibilitat de sortida dins del marc constitucional espanyol, aquest autor defensa que la solució es troba en el divorci pacífic i democràtic que es va proposar en el citat Referèndum.